

PERUSOPETUKSEN JA LUKIOKOULUTUKSEN ARVIOINTIOHJELMA 2008 – 2012 - PROJEKTIRAPORTTI

"Kirkkonummi on turvallinen, luonnoltaan monipuolinen, hyvien palvelujen kunta lähellä pääkaupunkia. Rakennamme tulevaisuutta osaavien kuntalaisten, kehittyvän yritystoiminnan ja yhteistyön varaan."

– Kirkkonummen kunta- ja palvelustrategian visio 2016

SISÄLLYS

1. Johdanto.....	3
2. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen paikallisen arvioinnin nykytila.....	4
2.1 Talousarvioiden toteutumisen seuranta	4
2.2 Kunta- ja palvelustrategian toteutumisen seuranta.....	4
2.3 Henkilöstökertomukset ja kuntalaisbarometrit.....	6
2.4 Koulujen itsearviointi.....	6
2.5 Muu kerättävä aineisto ja ulkopuolinen arviointi	6
3. Opetustoimen arvioinnin lähtökohdat Kirkkonummella.....	8
3.1 Arvioinnin tarkoitus.....	8
3.2 Miksi arvioidaan?	8
3.3 Kenelle arvioidaan?	8
3.4 Miten arviointitieto hyödynnetään?.....	8
3.5 Arviointitulosten julkistaminen	8
4. Opetustoimen yhteiset arviointikohteet.....	9
4.1 Perusopetuksen tuloksellisuus	10
4.1.1 Arviointikohde 2009: Pedagogiset järjestelyt ja opetuksen laatu.....	10
4.1.4 Arviointikohde 2010: Koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus	10
4.1.2 Arviointikohde 2011: Koulu työ- ja oppimisympäristönä	11
4.1.3 Arviointikohde 2012: Oppilaiden oppimaanoppimisvalmiudet	11
4.2 Lukiokoulutuksen tuloksellisuus	11
4.2.1 Arviointikohde 2009: Opetuksen tuloksellisuuden tunnusluvut.....	12
4.2.4 Arviointikohde 2010: Koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus	12
4.2.2 Arviointikohde 2011: Koulu työ- ja oppimisympäristönä	12
4.2.3 Arviointikohde 2012: Oppimistulosten saavuttaminen, oppimaan oppimisvalmiudet.....	13
5. Arvioinnin toteuttaminen: Kirkkonummen opetustoimen arviointijärjestelmä	14
5.1 Arviointiorganisaatio	14
5.2 Talousarvioiden tavoitteen asetanta ja talousarvioseuranta.....	14
5.3 Opetustoimen arviointi prosessina	14
5.4 Arviointimenetelmät ja välineet.....	15
5.4 Opetustoimen arviointiprosessi kokonaisuudessaan	16
5.5 Opetustoimen yhteinen arviointikohde ja talousarvion seurantaprosessi koulun tasolla	17

1. Johdanto

Koulutuksen paikallinen arviointi kuuluu kuntien lakisääteisiin velvoitteisiin. Opetustoimen paikallisesta arvioinnista on säädökset sekä kuntalaissa että opetustoimen lainsäädännössä.

Kuntalain 71 §:n mukaan kunnassa on oltava kunnanvaltuuston asettama tarkastuslautakunta, jonka tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Perusopetuslain 21 §:n ja lukiolain 16 §:n mukaan puolestaan opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin keskeiset tulokset tulee julkistaa. Opetuslainsäädännön mukaisen koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on turvata ko. lainsäädännön tarkoitusten toteuttamista, tukea koulutuksen kehittämistä ja parantaa oppimisen edellytyksiä.

Opetuslainsäädännön mukaisesta koulutuksen paikallisesta arvioinnista ovat vastuussa ensisijaisesti koulutuksen järjestäjät itse. Paikallisen arviointitoiminnan muodoista ja käytännöistä ei ole säädetty tarkemmin, vaan ne ovat koulutuksen järjestäjän päätettävissä. Arvioinnin tulisi kuitenkin olla suunnitelmallista, järjestelmällistä ja säännöllistä ja sen tulisi ulottua myös koulujen tasolle. Parhaimmillaan opetustoimen arviointia varten onnistutaan paikallisesti muodostamaan kattava ja kokonaisvaltainen toiminnan ohjausjärjestelmä, jolla omaa opetusta, koulutuspalveluja ja muuta toimintaa kehitetään. Arviointijärjestelmän onnistuneisuutta tulee arvioida tarkastelemalla sen tuloksellisuutta. Arviointi ei ole itsetarkoitus, vaan arvioinnin tulosten tulisi johtaa johtopäätöksiin ja käytännön kehittämistoimenpiteisiin.

Käsillä olevan arviointiohjelman tarkoituksena on systematisoida ja organisoida opetustoimen arviointia Kirkkonummen kunnassa. Ohjelmassa linjataan ja määritellään mm. Kirkkonummen opetustoimen arvioinnin tarkoitus, painopisteet, menetelmät ja työkalut sekä organisaatio, toteutus, tulosten julkistaminen sekä vastuut arviointituloksiin pohjautuvissa toimenpiteissä. Tämän arviointiohjelman tavoitteena on selkiyttää opetustoimen arvioinnin työnjakoa ja rakenteita, tehostaa arvioinnin toimeenpanoa ja lisätä sen tuloksellisuutta. Arviointiohjelmassa kuvatun *Kirkkonummen opetustoimen arviointijärjestelmän* (luku 5) keskeinen tarkoitus on sovittaa yhteen kuntalain mukainen koulutuksen arviointi ja opetuslainsäädännön mukainen koulutuksen arviointityö toiminnan jokaisella tasolla (kunnanvaltuusto – lautakunnat ja opetustoimen hallinto – koulut).

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen arviointiohjelman vuosille 2008 – 2012 on laatinut sivistystoimen toimialajohtajan asettama projektiryhmä, johon on kuulunut opetusasiainpäällikkö Soili Mäkelä (opetushallinnon edustaja), rehtori Leena Kotilainen-Ritala (suomenkielisten alakoulujen edustaja), rehtori Maarit Rossi (suomenkielisten yläkoulujen edustaja), rehtori Markku Multanen (suomenkielisten lukioiden edustaja), rehtori Mikael Flemmich (ruotsinkielisten yläkoulujen edustaja), koulunjohtaja Inger Nabb (ruotsinkielisen alakoulujen edustaja) sekä rehtori Kristiina Koli (ruotsinkielisten lukioiden edustaja). Sivistystoimen talouspäällikkö Ari Hasua on konsultoitu asiantuntijana. Päivähoito- ja opetusasiainpäällikkö Inka Tikkanen-Pietikäinen on toiminut hankkeen projektipäällikkönä. Projektiryhmä on kokoontunut 6.11.2007, 30.11.2007, 14.12.2007 ja 25.1.2008.

2. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen paikallisen arvioinnin nykytila

Opetustoimen paikallisen arvioinnin perustan muodostaa Kirkkonummella kunnanvaltuuston opetukselle ja koulutukselle asettamien pitkän ja lyhyemmän aikavälin tavoitteiden toteutumisen arviointi. Tämä arviointi toteutetaan pääosin talousarvion sekä kunta- ja palvelustrategian toteutumisen seurannan kautta. Keskeisessä asemassa opetustoimen paikallisessa arvioinnissa on myös koulujen opetussuunnitelmiansa mukaisesti suorittama itsearviointi. Opetustoimen paikalliseen arviointiin kuuluu lisäksi Kirkkonummella säännöllisesti toteutettu ns. kuntalaisbarometri sekä konsernihallinnon henkilöstöyksikön vuosittain toteuttama henkilöstötyytyväisyyskysely, joka antaa tietoja koulujen johtamisen parantamisen tueksi.

2.1 Talousarvioiden toteutumisen seuranta

Lähtökohtana kunnan talousarvioiden painopistealueiden ja toiminnallisten tavoitteiden asetannassa on, että ne tukevat Kirkkonummen kunnan kunta- ja palvelustrategiaan sisältyvien tavoitteiden saavuttamista.

Kunnan sisäisten valvonnan ohjeiden mukaan (5.2.2. Toiminnalliset tavoitteet, määrärahat, käyttösuunnitelmat) talousarvion käyttötalousosassa perustelut, tavoitteet, tunnusluvut, määrärahat ja tulorviot esitetään toimialoittain tehtävätasolla. Yksittäisen tehtävän valtuustoon nähden sitovat tavoitteet esitetään talousarviokirjassa taulukon muotoon ryhmiteltynä siten, että taulukossa kerrotaan tavoite ja sen jälkeen tavoitetaso ja seurantatapa. Tehtävän valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet tulee käyttösuunnitelmassa jakaa edelleen toimintaa ohjaaviksi osatavoitteiksi.

Talousarvion tavoitteiden asetannassa käytetään nykyisellään käytännössä neliportaista asettelua (arviointikriteeri → toiminnallinen tavoite → tavoitetaso → mittari/seurantatapa). Useat opetustoimen talousarvioiden toiminnallisista tavoitteista koskevat toiminnan laatua ja vaikuttavuutta ja niihin liittyvät mittarit ovat siten laatumittareita. Talousarvioon sisältyvät tunnusluvut ovat puolestaan pitkälti määrällisiä ja kuvaavat siis toiminnan laajuutta. Tarkoitus on, että ainakin tunnusluvut pysyvät suhteellisen muuttumattomina vuodesta vuoteen jotta saadaan aikaiseksi mahdollisimman pitkiä lukusarjoja kuvaamaan toiminnassa horisontaalisesti tapahtuvia muutoksia.

Talousarvioihin sisältyvät perusopetusta koskevat tunnusluvut

- Oppilasmäärä 20.9
- Päätoimisia päteviä opettajia
- Pätevien päätoimisten opettajien osuus, %
- Opetustuntien määrä

Talousarvioihin sisältyvät lukiokoulutusta koskevat tunnusluvut

Päivälukiot

- Oppilasmäärä 20.9
- Päätoimisia päteviä opettajia
- Pätevien päätoimisten opettajien osuus, %
- Opetustuntien määrä

Aikuislukio

- Opetustuntien määrä

2.2 Kunta- ja palvelustrategian toteutumisen seuranta

Kuntalain mukaista vuotuista valtuustotasosta talousarvioseurantaa täydentämään on kuntatasolla vuosien 2006 ja 2007 aikana luotu kunta- ja palvelustrategiaan kytkeytyvä vuosisuunnittelujärjestelmä,

joka sisältää taloutta ja toimintaa kuvaavia sekä kunta- että lautakuntatason mittareita ja tunnuslukuja. Näillä mittareilla ja tunnusluvuilla arvioidaan kunta- ja palvelustrategian tavoitteiden saavuttamisen astetta. Mittaritiedot raportoidaan lautakunnille talousarvion osavuosikatsausten sekä toimintakertomuksen yhteydessä.

Vuosisuunnittelujärjestelmä on raportointityökalu (Basware BP-ohjelma), jolla kootaan ja yhdistellään kunnan muista perustietojärjestelmistä saatavaa tietoa. Perustietojärjestelmiin (AdeEko, Prima, Pro Capita, Pro Consona jne). tiedot syötetään manuaalisesti (koulut ylläpitävät ProCapitaan oppilastietojaan, kunnan kirjanpidon tapahtumat viedään AdeEkoon jne.). Manuaalisesti suoraan vuosisuunnittelujärjestelmään vietävien tietojen määrä on pieni.

Suurin osa vuosisuunnittelujärjestelmään sisältyvistä mittareista ja tunnusluvuista koskevat toiminnan taloudellisuutta ja tehokkuutta; vaikuttavuutta tai laatua suoraan kuvaavia mittareita on järjestelmässä vähemmän. Useat näistä määrällisistä mittareista kuitenkin liittyvät palveluiden laatua tai vaikuttavuutta kuvaavan kunta- ja palvelustrategian tavoitteen toteutumisen arviointiin.

Sivistyslautakunnan perusopetusta koskevat mittarit ja tunnusluvut

- Koulukuljetuksen piirissä olevat oppilaat, kpl
  - Kustannus/kuljetusoppilas
- Erityisen tuen piirissä olevat oppilaat, kpl

Varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnan perusopetusta koskevat mittarit ja tunnusluvut

- Oppilasmäärä kuukausittain
- Oppilasmäärä 20.9
- Päätoimisia päteviä opettajia
- Päätoimisia ei-päteviä opettajia
- Opetustuntien määrä
- Käytössä olevat toimitilat, m² (31.12.)
- Yleisopetuksen perusluokan koko (ka.)
- Perusopetuksen vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus, %
- Perusopetuksen bruttomenot €/oppilas
- Perusopetuksen kustannukset, €/oppilas 20.9

- Peruskoulun päätoimisten opettajien määrä/oppilas
- Pätevien päätoimisten opettajien osuus, %
- Perusopetuksen oppilasmäärä/päätoimisten opettajien määrä
- Päätoimisten opettajien määrä/peruskoulu

- Vakinaiset vakanssit/peruskoulu

Varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnan lukiokoulutusta koskevat mittarit ja tunnusluvut

- Oppilasmäärä kuukausittain
- Oppilasmäärä 20.1
- Oppilasmäärä 20.9
- Päätoimisia päteviä opettajia
- Päätoimisia ei-päteviä opettajia
- Opetustuntien määrä
- Lukioden lukumäärä 31.12.
- Käytössä olevat toimitilat, m² (31.12.)

- Oman kunnan lukiossa aloittavien määrä
- Lukion kolmessa vuodessa suorittavien määrä
- Jatko-opinnossa opiskelevat kolme vuotta ylioppilastutkinnon jälkeen
- Lukio-opetuksen bruttomenot €/oppilas
- Lukion kustannukset, €/(oppilas 20.1 ja oppilas 20.9)
- Lukion päätoimisten opettajien määrä/oppilas
- Pätevien päätoimisten opettajien osuus, %
- Päätoimisten opettajien määrä/lukio
- Vakinaiset vakanssit/lukio

2.3 Henkilöstökertomukset ja kuntalaisbarometrit

Konsernihallinnon henkilöstöosasto valmisteleo vuosittain loppukeväästä henkilöstökertomuksen, joka sisältää myös työtyytyväisyysosan. Työtyytyväisyyskysely toteutetaan henkilöstön keskuudessa vuosittain joulutammikuussa ja sen tulokset ovat raportoitavissa toimiala- sekä vastuualuekohtaisesti. Joka toinen vuosi toteutetaan nk. kuntalaisbarometri, jonka avulla kartoitetaan kuntalaisten mielipiteitä kunnan toiminnasta ja heidän tyytyväisyyttään kunnan palveluihin.

2.4 Koulujen itsearviointi

Kirkkonummen kunnan perusopetuksen opetussuunnitelma ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet korostavat koulujen itseohjautuvuutta ja vastuuta omasta itsearvioinnistaan. Koulut ovat velvollisia sisällyttämään opetussuunnitelmiinsa kuvaukset siitä, miten ne toteuttavat toimintansa arvioinnin ja jatkuvan kehittämisen.

Koulut noudattavat itsearvioinnissaan eri käytäntöjä. Koulun itsearviointi voi koostua esimerkiksi seuraavista eri osa-alueista ja kohteista:

- luokkakohtaiset, opettajakohtaiset, kurssikohtaiset, ainekohtaiset arvioinnit
- koulun tiedotteet kodeille
- koulun näkyvyys /maine
- johdon asettamat ja teettämät koko koulua koskevat arvioinnit
- oppimistulosten/ylioppilaskirjoitustulosten vertailu valtakunnallisiin tuloksiin koulun sisällä
- koulussa suoritettujen ulkopuolisten arviointien tulosten vertailu arviointien kokonaistulokseen

Verrattuna kuntatasolla tehtävään arviointiin on koulun itsearvioinnille usein tunnusomaista tarve nopeasti reagoida muutoksiin koulun todellisuudessa ja toimintaympäristössä ja vastaavasti myös tarve saada itsearvioinnin tulokset nopeasti.

2.5 Muu kerättävä aineisto ja ulkopuolinen arviointi

Ns. valtionosuustilastoinnin yhteydessä koulut ja sivistyspalvelukeskus keräävät vuosittain syyskuussa opetuksen järjestämiseen liittyviä määrällisiä tietoja. Kunnan ulkopuolinen opetustoimen arviointitoiminta ja sen kehittäminen on opetusministeriön vastuulla. Käytännössä työn suorittaa ministeriön yhteydessä toimiva koulutuksen arviointineuvosto. Muita viranomaisia, jotka suorittavat ulkopuolista opetustoimen arviointia ovat Opetushallitus, lääninhallitukset sekä sosiaali- ja terveysministeriö (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus). Määrällistä aineistoa arviointien pohjaksi kerää kunnilta myös Tilastokeskus.

Opetushallituksen toteuttamat valtakunnalliset oppimistulosten arvioinnit ovat opetustoimen keskeisin järjestelmä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnille. Kirkkonummen kunta osallistuu valtakunnallisiin arviointeihin paitsi otoskoulujen osalta, myös hankkimalla arviointien kuntakohtaiset raportit.

Opetushallitus ja Stakes ovat sittemmin yhteistyössä syksystä 2006 lähtien kehittäneet peruskoulujen terveyden ja hyvinvoinnin jatkuvaa seurantaa ja arviointia, tarkoituksenaan aloittaa määräajoin toistuva oppimisympäristöjen turvallisuus- ja hyvinvointiseuranta. Tämän yhteistyön kautta halutaan jatkossa vähentää päällekkäisiä kyselyjä. OPH:n ja Stakesin tavoitteena on, että koulutuksen järjestäjät jatkossa kokoavat kouluterveyden ja –hyvinvoinnin ydintiedot omaan käyttöönsä ja raportoivat ne yhdistettynä valtakunnalliseen tilastointiin.

Opetusministeriön ja Sosiaali- ja terveysministeriön alaisen opetustoimeen kohdistuvan arvioinnin lisäksi lääninhallitukset arvioivat säännöllisesti kuntien peruspalveluita. Arviointikohteet vaihtelevat vuosittain.

3. Opetustoimen arvioinnin lähtökohdat Kirkkonummella

Opetustoimen arviointijärjestelmän halutaan muodostavan selkeän ja kattavan toiminnan seuranta- ja kehittämisjärjestelmän joka huomioi sekä koulutuksen järjestäjän (luottamushenkilöt ja hallintovirkamiehet), koulujen ja opettajien että kuntalaisten tietotarpeet. Opetustoimen arviointityö myötäilee kunnan talousarvioprosessin aikataulua.

3.1 Arvioinnin tarkoitus

Arvioinnin tarkoituksena on tuottaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa opetustoimen suunnittelun, kehittämisen ja päätöksenteon tueksi. Arvioinnin avulla pyritään saamaan tietoa opetustoimen nykytilasta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin toivotaan edistävän oppilaiden mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumista turvaamalla tasapuolinen opetus koko kunnassa.

3.2 Miksi arvioidaan?

Arviointi nähdään ensisijaisesti toiminnan johtamisen ja kehittämisen apuvälineenä. Arvioinnin halutaan toimivan paitsi toiminnan jatkuvan kehittämisen työvälineenä, myös resurssintarpeiden perusteluna talousarviovalmistelussa – arviointitiedon halutaan muodostavan näyttöä ja perusteen sille, miten resursseja jaetaan.

3.3 Kenelle arvioidaan?

Opetustoimen arviointitulosten kohderyhmään kuuluu, riippuen kulloisestakin arviointikohteesta ja arvioinnin näkökulmasta, kuntapäätäjät, johtavat viranhaltijat hallinnossa ja rehtorit, opettajat ja koulun muu henkilöstö, oppilaat/opiskelijat ja heidän huoltajansa, kuntalaiset ja kansalliset opetusviranomaiset. Arvioinnin tulee vastata em. ryhmien osittain eri tietotarpeisiin.

3.4 Miten arviointitieto hyödynnetään?

Arviointitulokset mahdollistavat vertailut kunnan sisällä ja kuntien välillä ja ne muodostavat pohjan opetustoimen kunta- ja koulutason kehitystyölle. Arviointitulosten perusteella vedetään johtopäätökset ja päätetään toimenpiteistä sekä lautakuntien että koulujen tasolla. Johtopäätöksistä seuraavat toimenpiteet tehdään näkyviksi sekä talousarviossa ja taloussuunnitelmassa että koulujen lukuvuosisuunnitelmissa.

3.5 Arviointitulosten julkistaminen

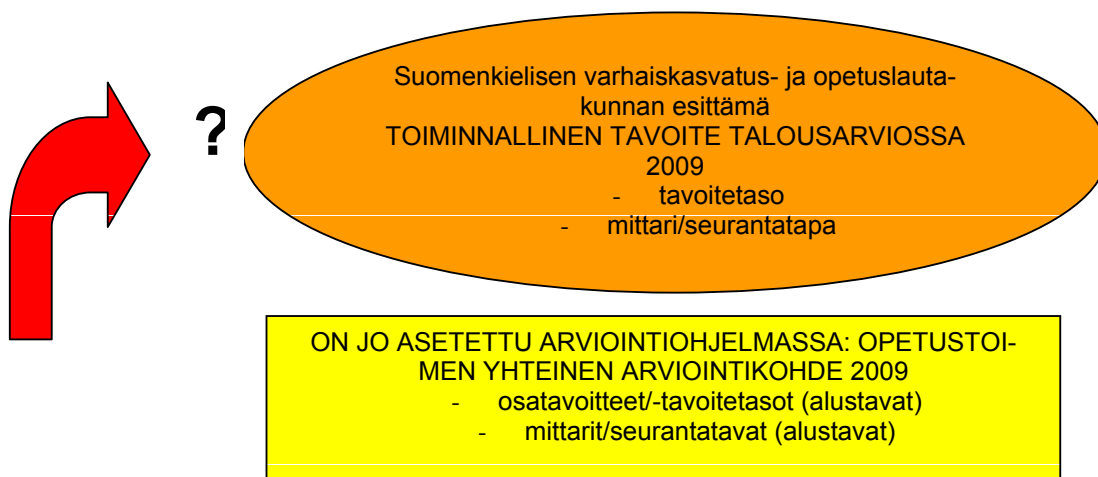
Opetustoimen arvioinnin keskeiset tulokset tulee lainsäädännön mukaan julkistaa. Tämä koskee sekä koulutuksen järjestäjän arviointia että koulujen itsearviointia. Lautakunnille koottavat arviointitulokset ovat tulosyhteenvetoja eikä niissä julkaista yksittäisiä kouluja tai opettajia koskevia arviointitietoja sellaisenaan. Julkistettavia arviointituloksia ei tule voida yhdistää yksittäisiin luonnollisiin henkilöihin. Tämä koskee sekä lautakunta- että koulun tasolla suoritettavaa arviointia.

4. Opetustoimen yhteiset arviointikohteet

Kuntalain edellyttämien talousarvion toiminnallisten tavoitteiden arvioinnin yhteensovittamiseksi opetustoimen lainsäädännön mukaisen arvioinnin kanssa asetetaan kuntatasolla jatkossa peruskouluille ja lukioille vuosittain yksi yhteinen poikittaisvertailtava arviointikohde. Näiden jäljempänä määriteltyjen arviointikohteiden pohjalta muodostetaan ja muotoillaan joka vuosi myös yksi talousarvion valtuustoon nähdessä sitovista toiminnallisista tavoitteista tehtäville suomenkielinen ja ruotsinkielinen koulutoimi. Tältä osin siirrytään siis induktiiviseen, ”alhaalta-ylös”-tapahtuvaan, tavoitteen asetantaan talousarviotyössä. Kunkin arviointikohteen osalta asetetaan kouluille joukko kunnan sisäisen valvonnan ohjeiden mukaisia osatavoitteita/tavoitetasoja ja kullekin osatavoitteelle määritellään puolestaan mittari/seurantatapa.

Arviointikohteiden valinnassa on pyritty siihen, että ne olisivat riittävän yksinkertaisia ja selkeitä. Lähtökohdiana on käytetty Kirkkonummen kunta- ja palvelustrategiaa sekä opetussuunnitelmien kuntakohtaisia osia ja opetushallituksen koulutuksen tuloksellisuuden arviointimallia, jossa koulutuksen tuloksellisuutta tarkastellaan taloudellisuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden näkökulmista. Em. mallin mukaan opetus on tuloksellista silloin, kun se on

- *taloudellista* eli kun käytettävissä olevat ja aina rajalliset resurssit on kohdistettu koulutukselle asetettujen tavoitteiden kannalta optimaalisesti. Keskeistä on tarkoituksenmukainen voimavarojen määrä suhteessa tuotettuihin palveluihin sekä niiden optimaalinen kohdentaminen.
- *tehokasta* eli kun toiminnan joustavuus ja ajoitus ovat mahdollisimman tarkoituksenmukaiset koulutusjärjestelmän, yksilön ja yhteiskunnan kannalta. Keskeistä on voimavarojen oikea käyttö ja se, että opetus vastaa yhteiskunnan ja työelämän sekä opiskelijoiden koulutustarpeita.
- *vaikuttavaa* eli kun opetuksen tuottamat valmiudet vastaavat niihin vaatimuksiin, jotka lainsäädännössä on asetettu yksilöiden kasvuun ja oppimiselle. Keskeistä on opetuksen kyky saada aikaan haluttuja vaikutuksia eli opetuksen tuottamat tiedot, taidot ja kyvyt.

Kuva: Induktiivinen tapa lähestyä talousarvion tavoitteiden asetantaa

4.1 Perusopetuksen tuloksellisuus

Opetuksen tehokkuuden osa-alueista asetetaan arviointikohteiksi pedagogiset järjestelyt ja opetuksen laatu sekä koulu työ- ja oppimisympäristönä; opetuksen vaikuttavuuden osa-alueista oppilaiden oppimaan oppimisvalmiudet ja opetuksen taloudellisuuden osa-alueista koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus. Alla eri arviointikohteille muotoillut osatavoitteet/tavoitetasot ja niihin liittyvät kysymyksenasettelut/seurantatavat ovat suuntaa-antavia. Sen jälkeen kun vastaavasta talousarvion toiminnallisesta tavoitteesta on päätetty, valitaan vahvistettuun toiminnalliseen tavoitteeseen nähden sopivin/sopivimmat osatavoitteet/tavoitetasot alla olevista luetteloista. Tämän jälkeen valittujen osatavoitteiden/tavoitetasojen muotoilua täsmennetään ja niiden totetumiselle määritellään mittarit / tarkat seurantatavat.

4.1.1 Arviointikohde 2009: Pedagogiset järjestelyt ja opetuksen laatu

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) a. Parhaiten ja huonoiten menestyvien oppilaiden välisen eron kaventuminen koulumenestyksessä. b. Selkeät opetuksen laatuksiteerit 2) a. Elävä kasvatuskeskustelu b. Johtokunnan tulevaisuuden roolia tarkastellaan c. Arvostava ja avoin molemminpuolinen yhteistyö kotikoulu 3) a. Oppilaat opiskelevat omassa lähikoulussaan mahdollisimman pitkälle. b. Monipuoliset erityisopetusjärjestelyt, suunnitelmallinen inklusio, myös pienryhmiä ja erityisluokkia, vastaanottoluokat (sairaalaan jonottavat, palaavat)	1) Miten uusi opetussuunnitelma 2004 on toteutunut? Mitä todella on tapahtunut ops:in myötä pedagogisesti kouluissa? 2) Miten kodin ja koulun välinen yhteistyö toimii? 3) Millaiset erityisopetuksen järjestelyt ovat: inklusio/integraatio – pienryhmät – erityisluokat – erityiskoulu/resurssiyksiköt (ml. sairaalaopetus, kotiopetus) ja mitkä näiden järjestelyiden vaikutus on yleisen oppimäärän mukaan opiskeleviin oppilaisiin (ml. lahjakkaat oppilaat)?

4.1.4 Arviointikohde 2010: Koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) Resurssien jakopäätökset ovat läpinäkyviä 2) Budjetointi on tasa-arvoista ja perustuu todelliseen tilanteeseen (esim. reaaliaikaiset oppilasmäärätiedot). 3) Henkilöstö on osallinen budjetointiprosessissa 4) Budjetointimallin on avoin ja totuudenmukainen 5) Koulujen yksikköhinnat ovat vertailukelpoisia	1) Miten käytettävissä olevien resurssien määrästä ja kohdentamisesta päätetään? 2) Miten kasvassa kunnassa on onnistuttu yhteensovittamaan oppilasmäärän kasvu ja nopeasti muuttuvat tilanteet/tarpeet verrattuna edellisen vuoden tilinpäätöstietoihin? 3) Miten henkilöstö onnistutaan sitouttamaan kustannusrakenteen mukaiseen toimintaan ja kustannustietoisuuteen? 4) Miten opetustoimen budjetointimalli toimii? 5) Mistä johtuvat erot eri koulujen välillä yksikköhintojen muodostumisessa (esim. €/oppilas)? Koulun kokonaisoppilasmäärä, opettajien virkaikä, erot sisäisissä kustannuksissa jne.

4.1.2 Arviointikohde 2011: Koulu työ- ja oppimisympäristönä

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) a. Tarkoituksenmukainen koulurakennus ja piha-alueet (lähiliikunta). b. Opetussuunnitelman tavoitteet koskien fyysistä oppimisympäristöä toteutuvat, koulujen piha-alueet innostavat liikkumiseen 2) a. Kunnan kouluissa on hyvä työskentely- ja toimintailmapiiri. b. Toimintakulttuuri on arvostava 3) a. Koulujen turvallisuussuunnitelma on ajan tasalla ja kaikkien tiedossa 4) a. Koulujen varustetaso vastaa Opetushallituksen laatumäärittämiä. 5) a. Kunnan kirjaston kouluinformaatikon työskentelee koulujen kanssa. Koulujen omia resurssikeskuksia rakennetaan ja kehitetään. b. Yhteistyö kirjaston kanssa toimii hyvin. 6) a. Koulujen tieto- ja viestintätekniikka vastaa Opetushallituksen laatumäärittämiä	1) Millainen on opetuksen fyysinen ympäristö? 2) Millainen on opetuksen sosiaalinen ympäristö? 3) Miten turvallinen oppimisympäristö on? 4) Miten hyvin oppilaitoksen varustetaso vastaa opetettavien sisältöjen ja ajan vaatimuksia? 5) Miten kirjaston käyttö on järjestetty, miten toteutetaan opetus- ja opiskelua koulun ulkopuolella? 6) Koulujen tv-laitteiston riittävyys ja tietoliikenneyhteydet?

4.1.3 Arviointikohde 2012: Oppilaiden oppimaanoppimisvalmiudet

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) a. Valtakunnallisissa kokeissa saavutetaan vähintään valtakunnallinen keskitaso. b. Jokainen oppilas sijoittuu peruskoulun jälkeen jatkokoulutukseen tai työelämään. c. Oppilailla on halu ja kyky itsenäiseen ja monipuoliseen tiedonhankintaan, heillä on myönteinen käsitys itsestään oppijoina 2) Oppilaat suhtautuvat myönteisesti oppimiseen 3) Oppimispolulla olevan oppilaan oppimisprosessien/ sosiaalisten taitojen siirtyvät saumattomasti oppilaan mukana. 4) a. Oppimisen myönteisyys oppimista kohtaan säilyy tai kasvaa. b. Oppilas suhtautuu myönteisesti koulunkäyntiin ja oppimiseen koko kouluajan.	1) Millaiset ovat tulokset valtakunnallisissa kokeissa eri oppiaineissa, erityisesti niissä osioissa, joissa kartoitetaan oppilaan käsitystä itsestään oppijana? 2) Minkälaiset ovat oppilaiden asenteet oppimista kohtaan (pojat vs. tytöt) ? 3) Millaiset ovat yhtenäiskoulun mahdollisuudet kohdata ja hahmottaa oppilaan oppimisvalmiuksia? 4) Minkälainen muutos oppilaan oppimisen myönteisyyden käsityksessä tapahtuu opiskelun edetessä?

4.2 Lukiokoulutuksen tuloksellisuus

Opetuksen tehokkuuden osa-alueista asetetaan arviointikohteeksi koulu työ- ja oppimisympäristönä, opetuksen vaikuttavuuden osa-alueista asetetaan arviointikohteeksi oppimistulosten saavuttaminen ja opiskelijoiden oppimaan oppimisvalmiudet ja opetuksen taloudellisuuden osa-alueista arviointikohteeksi asetetaan koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus. Alla eri arviointikohteille muotoillut osatavoitteet/tavoitetasot ja niihin liittyvät kysymyksenasettelut /seurantatavat ovat suuntaa-antavia. Sen jälkeen kun vastaavasta talousarvion toiminnallisesta tavoitteesta on päätetty, valitaan vahvistettuun toiminnalliseen tavoitteeseen nähden sopivin/sopivimmat osatavoitteet/tavoitetasot alla olevista luetteloista. Tämän jälkeen valittujen osatavoitteiden/tavoitetasojen muotoilua täsmennetään ja niiden totetumiselle määritellään mittarit / tarkat seurantatavat.

4.2.1 Arviointikohde 2009: Opetuksen tuloksellisuuden tunnusluvut

Vuodesta 2009 alkaen täydennetään jo kunnassa käytössä olevia taloudellisia ja toiminnallisia tunnuslukuja seuraavilla lukiokoulutuksen tuloksellisuutta kuvaavilla tunnusluvuilla:

- Lukio-opiskelijoiden jatkosijoittuminen (koulutus/työelämä) – tunnusluku ostetaan tilastokeskuksesta
- Peruskoulun päättötodistuksen eri keskiarvoilla lukioon otettujen opiskelijoiden menestys ylioppilaskirjoituksissa

Pitkittäisvertailun mahdollistamiseksi em. tunnuslukujen seuraamista jatketaan vuoden 2009 jälkeen.

4.2.4 Arviointikohde 2010: Koulutusresurssien määrä, kohdentuminen ja käytön tehokkuus

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) Resurssien jakopäätökset ovat läpinäkyviä	6) Miten käytettävissä olevien resurssien määrästä ja kohdentamisesta päätetään?
2) Budjetointi on tasa-arvoista ja perustuu todelliseen tilanteeseen (esim. reaaliaikaiset oppilasmäärätiedot).	7) Miten kasvassa kunnassa on onnistuttu yhteensovittamaan oppilasmäärän kasvu ja nopeasti muuttuvat tilanteet/tarpeet verrattuna edellisen vuoden tilinpäätöstietoihin?
3) Henkilöstö on osallinen budjetointiprosessissa	8) Miten henkilöstö onnistutaan sitouttamaan kustannuskentteen mukaiseen toimintaan ja kustannustietoisuuteen?
4) Budjetointimallin on avoin ja totuudenmukainen	9) Miten opetustoimen budjetointimalli toimii?
5) Koulujen yksikköhinnat ovat vertailukelpoisia	10) Mistä johtuvat erot eri koulujen välillä yksikköhintojen muodostumisessa (esim. €/oppilas)? Koulun kokonaisoppilasmäärä, opettajien virkaikä, erot sisäisissä kustannuksissa jne.

4.2.2 Arviointikohde 2011: Koulu työ- ja oppimisympäristönä

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
1) a. Tarkoituksenmukainen koulurakennus ja piha-alueet (lähiliikunta).	1) Millainen on opetuksen fyysinen ympäristö?
b. Opetussuunnitelman tavoitteet koskien fyysistä oppimisympäristöä toteutuvat, koulujen piha-alueet innostavat liikkumiseen	2) Millainen on opetuksen sosiaalinen ympäristö?
2) a. Kunnan kouluissa on hyvä työskentely- ja toimintailmapiiri.	3) Miten turvallinen oppimisympäristö on (ml. työpaikkakäynnit)?
b. Toimintakulttuuri on arvostava	4) Miten hyvin oppilaitoksen varustelutaso vastaa opetettävien sisältöjen ja ajan vaatimuksia?
3) a. Koulujen turvallisuussuunnitelma on ajan tasalla ja kaikkien tiedossa	5) Miten kirjaston käyttö on järjestetty, miten toteutetaan opetus- ja opiskelua koulun ulkopuolella?
4) a. Koulujen varustetaso vastaa Opetushallituksen laatumäärittämiä.	6) Onko oppilailla riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia yksilölliseen harjoitteluun ja omatoimiseen oppimiseen?
5) a. Kunnan kirjaston kouluinformaatikon työskentelee koulujen kanssa. Koulujen omia resurssikeskuksia rakennetaan ja kehitetään.	7) Koulujen tvt-laitteiston riittävyys ja tietoliikenneyhteydet?
b. Yhteistyö kirjaston kanssa toimii hyvin.	
6) Koulujen omien kirjastojen, lukusalien ja ryhmätyötilojen kehittäminen tarkoituksenmukaisiksi.	
7) Koulujen tieto- ja viestintätekniikka vastaa Opetushallituksen laatumäärittämiä	

4.2.3 Arviointikohde 2012: Oppimistulosten saavuttaminen, oppimaan oppimisvalmiudet

Osatavoite/tavoitetaso	Kysymyksenasettelu/seurantatapa
<p>1) Lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon määrääjässä (3-4v.) hyväksytysti suorittaneiden osuus on alle kansallisen keskitason.</p> <p>2) Opiskelijoiden ylioppilastutkintotulokset ovat mahdollisimman hyvät lukioon tulokeskiarvosta riippumatta. Luki- ja hahmottamishäiriöiset opiskelijat tunnistetaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja tukitoimia tarjotaan heille (siirtymälomakkeiden käyttöönotto, koulukohtainen seuranta tunnistamisesta ja tukitoimista)</p> <p>3) Mahdollisimman vähän keskeyttäjiä ja opiskelijoiden usko koulutuksen vaikutukseen oman elämänhallintaan ja menestykseen on suuri.</p> <p>4) Mahdollisimman hyvä opintojen läpäisy</p> <p>5) Mahdollisimman moni opiskelija jatkaa jatko-opintoihin</p> <p>6) Jokaisessa lukiossa on riittävä mahdollisuus opinto-ohjaukseen, opintoneuvontaan, erityisopetukseen, oppilashuoltoon</p>	<p>1) Miten hyvin opetussuunnitelmassa koulutukselle asetetut tavoitteet on saavutettu?</p> <p>2) Miten hyvin koulutus on kyennyt edistämään opiskelijan oppimisvalmiuksia?</p> <p>3) Onko opiskelijan itsetunto ja myönteinen käsitys opetuksesta lisääntynyt?</p> <p>4) Miten yhtenäinen opiskelijan opintoura on? Mistä keskeytykset johtuvat?</p> <p>5) Jatko-opintoihin ja työelämään sijoittuminen</p> <p>6) Miten toimivat opinto-ohjaus, opintoneuvonta, erityisopetus, oppilashuolto?</p>

5. Arvioinnin toteuttaminen: Kirkkonummen opetustoimen arviointijärjestelmä

Sivistyspalvelukeskus vastaa siitä, että opetustoimen arviointi kytketään kunnan talousarvio- ja koulujen työskentelyrytmiin siten, että yhteenvedot edellisen vuoden opetustointia koskevista arviointituloksista ovat käytettävissä seuraavan vuoden talousarvioehdotusta ja koulun seuraava lukuvuosisuunnitelmaa laadittaessa.

5.1 Arviointiorganisaatio

Arvioinnin ohjausta ja suunnittelua varten perustetaan vähintään kerran vuodessa (loppukeväästä/alkusyksystä) kokoontuva opetustoimen arvioinnin neuvottelukunta, johon kuuluu koulujen johtajia/rehtoreita, koulujen opetussuunnitelma- tai arviointivastaavia opettajia, sekä sivistyspalvelukeskuksen viranhaltijoita. Neuvottelukunnan puheenjohtajana ja koollekutsujana toimii sivistystoimenjohtaja. Opetustoimen arvioinnin neuvottelukunta mm. valitsee ja tarkentaa seuraavan vuoden arviointikohteelle edellä asetettuja suuntaa-antavia osatavoitteita/tavoitetasoja, asettaa niille tarkat mittarit/seurantatavat ja suunnittelee, aikatauluttaa sekä ohjeistaa koulujen arviointityön käytännön toteutuksen.

5.2 Talousarvioiden tavoitteen asetanta ja talousarvioseuranta

Yksi kunkin vuoden talousarvion sitovista toiminnallisista tavoitteista tehtävällä Suomenkielinen koulu-toimi johdetaan ja asetetaan tässä arviointiohjelmassa määriteltujen opetustoimen yhteisten arviointikohteiden pohjalta. Koulujen käyttösuunnitelmia varten tähän toiminnalliseen tavoitteeseen liittyvät osatavoitteet/tavoitetasot on määriteltävä alustavasti jo edellä luvussa 4 ja perustettava opetustoimen arvioinnin neuvottelukunta tarkentaa niitä edelleen.

Taloussuunnitelmaan sisältyvien toiminnan painopisteiden osalta koulut määrittelevät käyttösuunnitelmassaan itse, miten ne tulevat toteuttamaan seuraavien vuosien painopistealueita omassa toiminnassaan.

Tavoite on, että varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnan valtuustotasoinen talousarvioseuranta (kunnanhallitukselle annettavat osavuosisiraportit) perustuisi jatkossa mahdollisimman pitkälle määrälliseen, numeraaliseen tiedonkeruuseen kouluihin nähden.

5.3 Opetustoimen arviointi prosessina

Tilinpäätös- ja vuosisuunnittelujärjestelmän tunnuslukujen arvoista (talousarvion sekä kunta- ja palvelustrategian toteutumisen seuranta), kuntalaisbarometrin ja henkilöstökertomuksen tuloksista, valtionosuustilastoinnin toteumasta (yhteenveto), suoritettujen ulkoisten arviointien tuloksista, opetustoimen yhteisen arviointikohteen arviointituloksista, muiden keskitetyksi suoritettujen itsearviointien tuloksista (esim. erilaiset asiakastytyväisyyskyselyt) kootaan sivistyspalvelukeskuksessa jälkikäteen vuosittain keväisin (huhti-toukokuussa) yhteenvetoraportti. Arviointiraportin tilasto-osuudesta muodostetaan pitkittäisvertailun mahdollistava aikasarja.

Opetustoimen arvioinnin yhteenvetoraportti käsitellään varhaiskasvatus- ja opetuslautakunnassa, perustettavassa opetustoimen arvioinnin neuvottelukunnassa sekä rehtorikokouksissa. Luottamuselinten arviointiraportin pohjalta tekemät johtopäätökset kytetään sivistyspalvelukeskuksessa osaksi seuraavan vuoden talousarvio- ja seuraavien vuosien taloussuunnitelmavalmistelua toiminnan painopistealueiden asettamisen ja resurssien suuntaamisen perustelujen osalta ja koulut puolestaan konkretisoivat johtopäätöksensä toimenpiteiksi seuraavan lukuvuoden opetussuunnitelmaan perustuvassa suunnitelmassa. Koulujen yhteisesti käyttämää lukuvuosisuunnitelmalomaketta täydennetään tämän mahdollistamiseksi.

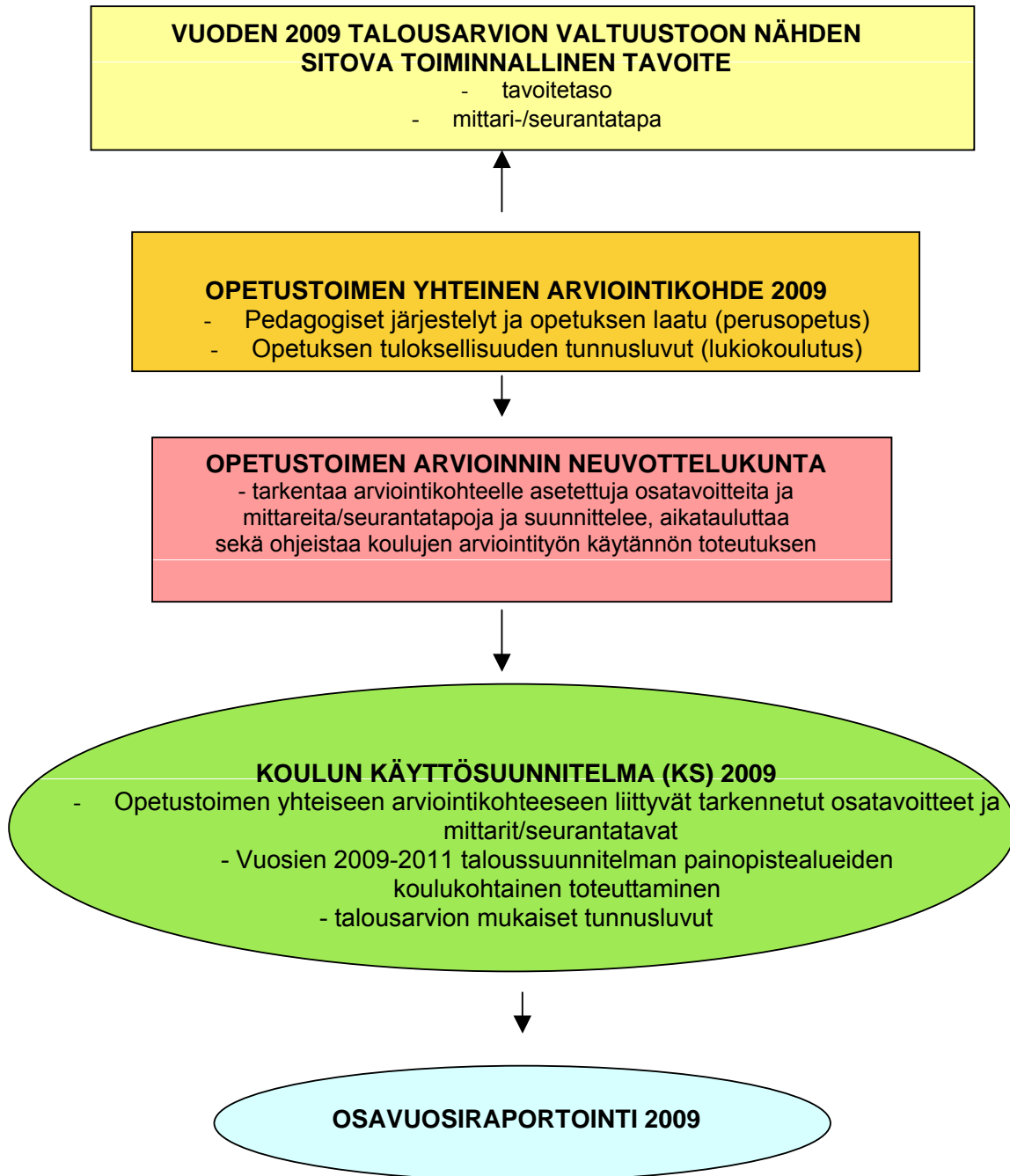
5.4 Arviointimenetelmät ja välineet

Opetustoimen arvioinnin neuvottelukunta määrittelee opetustoimen yhteisten arviointikohteiden arviointimenetelmät kohteiden kannalta ja osallistujille sopiviksi. Arviointi voi perustua määrälliseen tai laadulliseen seurantaan.

Kyselymuotoisten arviointien toteuttamista varten hankitaan sivistyspalvelukeskukseen sähköinen verkkopohjainen kyselytyökalu.

5.5 Opetustoimen yhteinen arviointikohde ja talousarvion seurantaprosessi koulun tasolla

Taustakirjallisuutena käytetty mm.

- *Arvioinnilla laatua koulutukseen. Ajatuksia paikalliseen ja seudulliseen arviointiin.* Eero K. Niemi (toim.), 2006.
- *Tampereen kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen arvioinnin perusteet – ja arviointikohteita taloussuunnitelmakaudelle.* Tampereen kaupungin kasvatus- ja opetuspalveluiden raporttisarja 3 / 2006
- *Koulutuksen arviointi kunnallisen koulutuksen järjestäjän tehtävänä. Paikallisen arvioinnin toteutumisedellytysten arviointia erään kuntaorganisaation näkökulmasta.* Raimo Lapiolahti. 2007.